

היפים והמתקנים: סוד האהבה לרחל ולא

פסיכיאטר צעיר הגיע נרגש ליומו הראשון בעבודה וציפה לפגוש את החולים. ביחד עם מנהל המוסד עבר בין החדרים כדי להכיר את הפצינטיים שיעמדו תחת אחריותו.

בחדר הראשון ישב אדם מבוגר שקרא שוב ושוב בצער: "רוחלה, רוחלה" ... המנהל הסביר כי האיש הכיר בצעירותו אישה בשם רחל ובמשך שנים הוא שאף להתחתן איתה עד שנטרפה דעתו. בחדר הבא, הוא ראה מחזה די דומה: אדם מבוגר יושב על הכיסא ואומר בכעס: "רוחלה, רוחלה". המנהל הסביר כי הוא זה שהתחתן איתה בפועל...

סיפור החיים של יעקב ורחל הוא עצוב וקשה להבנה. אנו מגלים כאן מציאות משונה, לפיה יעקב אבינו נאבק כביכול כנגד הגורל שמזמן לו הקב"ה. יעקב אביו רוצה להתחתן עם רחל, אך למעשה הגורל לוקח אותה ממנו ואשתו העיקרית (מבחינה מציאותית) היא דווקא לאה.

העובדה הזו חוזרת על עצמה בשלוש מעגלי חיים: **בחתונה, בחיים ובקבורה**. בחתונה הוא חושב על רחל, אבל מקבל את לאה. בחיים עצמם, רחל נפטרת בדמי ימיה והאישה שחיה לצידו של יעקב היא דווקא לאה. והדבר הכואב ביותר: בקבורה במערת המכפלה, מי שקבורה לצידו של יעקב כבר 3500 שנה היא לאה ואילו רחל קבורה לבדה, הרחק משם, בבית לחם.

והשאלה המתבקשת היא: מה מסמל המאבק בין רחל ללאה? מה אומרת התורה עם הסיפור המרתק הזה של 'ויאהב את רחל ... אך והנה היא לאה'?

למען האמת, השאלה הרבה יותר גדולה. שכן עצם הקשר בין יעקב לרחל הוא תמוה: הרי ללבן היו שתי בנות, גדולה וקטנה, ומדוע אם כן בחר יעקב **לדלג על הגדולה** ולבקש את הקטנה?

הרי אין צורך להכביר מילים אודות הפגיעה האפשרית בלאה, מכך שאחותה הצעירה עוקפת אותה. כטענתו העצומה של לבן: "לא יעשה כן במקומו ליתן הצעירה לפני הבכירה!". מה גרם אפוא ליעקב לנהוג להיפך ולבקש את הצעירה לפני הבכירה?

1. בראשית כט, כה: ויהי בבוקר – והנה היא לאה. ויאמר אל לבן מה זאת עשית לי? הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני? ויאמר לבן: לא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה.

אור החיים שם: יש לנו לדעת איך לא חש יעקב מקודם לטענה זו שאין דרך לתת הצעירה וגו' ... אמנם אין זה הקפדה מעכבת, אם האב רוצה לתת הצעירה קודם והיה על לבן לומר זאת מראש.

אולם, אף שהאור החיים פותר את הבעיה המשפטית¹, בוודאי הדברים טעונים הסבר מהבחינה הערכית: מה עומד מאחורי אהבת יעקב לרחל? ומה רומז הקב"ה בכך שנותן לו את לאה?

לפי הגישה החסידית, הסיפור של רחל ולאה הוא מעשה מהותי המשקף את כל סיפור חיינו בעולם הזה. אנו רוצים להציג היום את אחד הרעיונות העמוקים והיסודיים במחשבת חב"ד.

¹ **נישואי בת צעירה לפני אחותה הגדולה:** תוס' (קידושין נב, א) לומד נפק"מ הלכתית מטענת לבן "לא יעשה כן במקומו": אם ראובן קידש את בתו של שמעון ולא נקב בשמה הפרטי של הבת – הרי סתמא שהתכוון לבת הגדולה, משום ש"לא יעשה במקומו וגו'". אמנם למעשה, אפשר לחתן אח צעיר לפני המבוגר, אך עליו **לבקש מחילה** ממנו. (הרבי כותב כי מחילה בלב שלם, מועילה גם לגדול למצוא את זיווגו במהרה). ישנם הנוהגים לבקש את המחילה רגע לפני החופה.

א. באופן מעניין, המפגש הראשון בין יעקב לרחל, מתרחש על יד הבאר. בדיוק כמו בסיפור הנישואין הראשון המסופר בתורה, עת מצא אליעזר את רבקה על יד הבאר, גם יעקב פוגש את רחל שם.

יעקב הגיע לחרן בשעות הבוקר וראה את הרועים יושבים על הבאר כדי להסיר ביחד את האבן המכסה אותה. מדרש הגדול מסביר כי זאת הייתה עיר של רמאים ("ארמי" כמו "רמאי") והם חששו שאחד הרועים יגנוב מים מהבאר בלי לשלם חשבון מים. לכן כיסו את הבאר באבן כבדה אשר רק כולם ביחד יכולים להסיר אותה.

יעקב ניגש אליהם והתעניין האם הם מכירים את לבן בן נחור? הם השיבו שעוד מעט תבוא רחל בתו עם הצאן לשתות מים. הם רק הזכירו אותה והנה רחל הופיעה עם הצאן. יעקב הסיר לפניה את אבן הבאר וליווה אותה הביתה. אחרי חודש הוא פנה ללבן וביקש להתחתן עם רחל, וכיון שלא היו לו דמי נדוניה, הוא התחייב לעבוד עבורה שבע שנים בשדה ואחר כך יתחתנו. לבן הסכים ויעקב הלך לשדה.

כאן חשוב לציין את דברי הגמרא, שרחל הזהירה אותו מראש **שזה לא ילך**. שכן יש לה אחות מבוגרת ואבא לא ייתן לעקוף אותה. אך יעקב התעקש להמשיך עימה את הקשר.

2. בבא בתרא קנג: 'ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא'. [וכי אחי אביה הוא והרי] בן **אחות אביה הוא** [בן רבקה אחות לבן]? אלא אמר לה התנשאי לי? אמרה לו כן – אך אבא רמאי ולא תוכל עליו. יש לי אחות מבוגרת ולא יתן לי להינשא לפניה. אמר לה יעקב: אחי אני ברמאות [וזוהו שכתוב "כי אחי אביה הוא"]. האם מותר לצדיקים לנהוג ברמאות? כן, כמו שכתוב: 'עם נבר תתבר ועם עקש תתפל'.

בכל זאת, כיון שרחל הזהירה מפני אביה הרמאי, הם סיכמו ביניהם על שלושה סימנים, אותם רחל תאמר לו לביל החתונה וכך יידע שזאת היא ולא אחרת.

דעת זקנים כט, כה: שלשה סימנים מסר לה: חלה, נדה, הדלקת הנר.

אולם למעשה, לבן היה רמאי גדול ממה שיעקב תכנן ובליל הנישואים, התחכם והחליף את רחל בלאה². פירוש מעניין במדרש רבה ע אומר, שהשיקול של לבן היה מפולפל: זה לא שהיה כזה אבא טוב שדאג לכבודה של בתו הגדולה, אלא מאז שיעקב הגיע לחרן, הייתה ברכה אצלם במים והם עלו בשפע מן הבאר. לכן לבן חשב לתת ליעקב את לאה, וכיון שיעקב אוהב מאוד את רחל, הוא בוודאי ילך לעבוד עבורה עוד שבע שנים בשדה וכך יתעכב בעיר עוד שנים ארוכות....

ומה עם הסימנים? כיצד לאה ידעה את הקוד עליו סיכמו יעקב ורחל עבור הרגע הזה בדיוק? רחל גילתה לה אותם! כאשר רחל ראתה את אחותה לובשת את שמלת הכלה והבינה איזו בושא תהיה לה, הלכה ולחשה לה את הקוד.

רש"י כט, כה: כשראתה רחל שמכניסים לו לאה, אמרה עכשיו תכלם אחותי. מסרה לה הסימנים.

ההמשך של הסיפור הוא לא פחות מפתיע. אחרי שיעקב גילה שרימו אותו, היה יכול לנהוג כמו יהודי טוב ולומר: 'נו שוין, מה' אישה לאיש וכנראה שהזיווג שלי הוא לאה'. אבל לא, יעקב לא וויתר והמשיך להתעקש על רחל. הוא הלך לעבוד עבורה עוד שבע שנים בשדה והתחתן גם איתה.

אולם, מנגד, מול הרצון הבלתי מתפשר שלו ברחל, הקב"ה מנהל מהלך הפוך ויעקב הולך ודבק בלאה. אחרי שנים ספורות בהן חיו יחד, רחל מתה בעת לידת בנימין ולמעשה לאה היא זאת שחיה

² איך הצליחו לרמות את יעקב? א. המדרש אומר שהחתונה הייתה בערב שבת, וכאשר נכנסה השבת, לבן הורה לכבות את הנרות ונוצר חושך מוחלט. וכיון שיעקב שמר את השבת (לפני מתן תורה), לא ראה בגלל החושך. ב. יש דעה במדרש שלא רחל היו אחיות **תאומות דומות** והיה קשה להבחין ביניהן. ג. בכלל, יעקב עבד עבור רחל **שבע שנים בשדה**, ומן הסתם היה בחור ירא שמים שלא הרבה לפגוש את כלתו במשך השנים הללו (שהרי לא היו נשואים) ולכן לא הכיר אותה היטב.

רוב השנים לצד יעקב.. (לפי הסדר עולם רבה, יעקב ורחל היו נשואים בסך הכול 14 שנים, משום שרחל התחתנה בת 22 ומתה בת 36).

וגם ב'חיים שאחרי החיים', לאה היא זאת שנקברת לצידו. כך מצווה יעקב עצמו את בניו רגע לפני פטירתו: **בראשית מט, כט: ויצו אותם ... קברו אותי אל אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון החתי ... שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו, שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה.**

והשאלה מתבקשת: מה סוד הקשר בין יעקב לרחל? ומה רומז הקב"ה עם החיבור ללאה?

ב. הבעל הטורים אומר, שיעקב אהב את רחל, משום שראה השגחה פרטית בכך שהיא זאת שהגיעה אליו אל הבאר. הרי כך בדיוק היה עם אימא שלו, שיצאה אל אליעזר אל הבאר.

3. בעל הטורים כט, ב: וירא והנה באר בשדה – אמרה לו אמו [לפני שהלך מהבית]: כמו שאנכי יפת תואר והזדמנתי על הבאר, כן יהיה לך מבנות אחי, אם תראה שהיא כתוארי, היא בת מזלך.

החזקוני נותן פירוש אחר, מאוד מעניין: יעקב נזהר בכל מאודו שלא להתחתן עם לאה, משום שעל פי התכנית המוקדמת, לאה הייתה **שייכת לעשיו** ורק זה היה חסר ליעקב: לקחת לעשו את האישה אחרי שלקח לו את הברכות והבכורה ועשו כבר נשבע להורגו.

בראשית רבה ע, טז: כך היו התנאים [בין רבקה ללבן]: הגדולה לגדול והקטנה לקטן.

חזקוני כט, יט: ברחל בתך הקטנה [למה הדגיש הקטנה?]: שאינה חביבה בעיניך כלאה הגדולה ... דבר אחר: אם אשא הבכירה, יבוא עשו אלי ויאמר: לא דייך נטלת בכורתי וברכתי אלא אף אשתי!?

המעלה בהסבר הזה של החזקוני, שהוא מיישב (לעניות דעתי) באופן נפלא את הצד של לאה. הרי כל אחד תמה, איך לאה שיתפה פעולה עם הרמאות של אבא שלה ונישאה לאדם שאינו רוצה בה? אולם לפי החזקוני, ניתן לבאר היטב: היות שיעקב **קנה את הבכורה** מעשו, הוא נהיה **הגדול** ובמילא הוא ראוי לה, שהרי "הגדולה לגדול והקטנה לקטן".

יש לדחוס את המהלך הזה בתוך מדרש מעניין, המספר על רגע המפגש הדרמטי בין יעקב ולאה. מה קרה באותו בוקר כאשר יעקב גילה שלאה עומדת לפניו ולא רחל?

תנחומא ישן ויצא יא: כל הלילה עשתה עצמה כרחל, בבוקר ראה 'והנה היא לאה'. אמר לה יעקב: בת הרמאי, למה רימית אותי? השיבה לו: ולמה אתה רימית אביך?! כששאל אותך: 'האתה זה בני עשו', אמרת לו: 'אנכי עשו בכורך'!

מה היא ענתה לו? הרי הם לא היו זוג ילדים שצועקים אחד על השני: אני רמאי? את רמאית!... אלא לאה טענה טיעון חזק: מרגע שאמרת 'אנכי עשו בכורך', אתה אמור להיות הזיווג שלי, הבכורה...

הפירושים הללו יפים, אולם אנו רוצים ללכת אל **הפשט הפשוט ביותר**. למען האמת, התורה עצמה מסבירה היטב מדוע יעקב אהב את רחל: שכן רחל הייתה **יפת תואר**!!

4. בראשית כט: ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה. ויאהב יעקב את רחל.

אי אפשר לטעות בפירוש הפסוקים: רחל הייתה יותר יפה – ואותה יעקב אהב.

וכמובן, הדברים טעונים עומק והסבר. אפשר ללמוד זאת ברמת הפשט, אבל אנחנו שואפים לייחס לאבות הקדושים שהיו 'מרכבה לאלוקות', מימד עמוק יותר של מבט על החיים. הבה נצא למסע בעקבות היופי, וננסה להבין את המשמעות העמוקה, המיסטית, של היופי ביהדות.

ג. ניכנס לעניין עם סיפור מרתק מהתלמוד: רבי אליעזר חלה ונטה למות. נכנס רבי יוחנן לבקרו והחל רבי אליעזר לבכות. שאל אותו רבי יוחנן על מה הוא בוכה? אם על זה שלא למד מספיק תורה בחייו, הרי נאמר אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים. אם על זה שלא הביא פרנסה בהרחבה, הרי לא כל אחד זוכה לשני שולחנות של גשמיות ורוחניות? ואם בגלל שלא עלינו נפטר לו ילד בחייו, הרי גם על זה אין לבכות משום שאלו ייסורים של אהבה, כמו שחווה רבי יוחנן בעצמו, שלא עלינו קבר עשרה ילדים בחייו. שלל רבי אליעזר את הכול ואמר שלא על זה הוא בוכה.

אני בוכה עליך, רבי יוחנן, על היופי המדהים שלך שיבלה בעפר. הסכים עימו רבי יוחנן שעל זה ראוי לבכות ושניהם דמעו.

ברכות ה,ב: רבי אליעזר חלה. נכנס רבי יוחנן לבקרו ונפל האור בחדר על יופיו של רבי יוחנן. החל רבי אליעזר לבכות. אמר ר"י: למה אתה בוכה? אם משום התורה שלא התייגעת, הרי שנינו אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים. אי משום חסרון הפרנסה, לא כל אדם זוכה לשני שולחנות. ואי משום פטירת הבן, הוציא רבי יוחנן עצם והראה שזה העצם של בנו העשירי שנפטר. השיב רבי אליעזר: על היופי שלך שיבלה בעפר אני בוכה. הסכים רבי יוחנן שעל זה ראוי לבכות ובכו שניהם.

מה הולך כאן? לא בוכים על תורה, לא על פרנסה, אפילו לא על צרות הילדים. רק על אובדן היופי! הנה התשובה החסידית לכך: בימי השבעה של האדמו"ר הרי"ץ, הרבי סיפר כמה סיפורים המבטאים את הנקודה שאדמו"ר הקודם נועד מרגע לידתו להיות מנהיג ישראל. אחד הסיפורים היה (תורת מנחם תש"ל/4) שכאשר הרי"ץ היה בן 5, הוא ישן במיטה, ועל ידו למד הרבי הרש"ב עם אחד החסידים. הילד היה יפה תואר ופניו האירו, ואותו חסיד אמר שיופי הפנים מעיד על טהרת המחשבה של הילד. התעורר אצל הרבי רצון חזק לתת נשיקה לילד, אך הוא החליט להמיר את הנשיקה ב'נשיקה חסידית'. ואז כתב את המאמר 'מה רבו מעשיך ה'.

כאשר התורה כותבת יופי, היא רוצה לתאר אצילות, רוממות, טהרה. יש אנשים שהפנים שלהם משקפים עילאיות ותבונה יוצאת דופן. הרי כל כך הרבה אנשים שנפגשו עם הרבי ציינו את ה"עיניים", שהביעו אהבה ורגישות אין סופיים³. נכון, יש להבדיל יופי בהמי שמעורר את היצר, אבל יש יופי נעלה, המעורר יראת כבוד ואפילו יראת שמים.

זוה בדיוק סוד היופי של רחל: התיאור שלה כאישה יפה, נועד לסמל שלמות⁴. היא הייתה אדם מושלם, בענווה ובטוב לב. אישה שוויתרה על הסימנים הסודיים שלה, כדי שלא לפגוע באחותה.

לאה, לעומתה, לא הייתה כל כך יפה. היא לא הייתה מושלמת כמו רחל, אך לאה הייתה משהו אחר: היא הייתה נאבקות. בעוד שרחל הייתה בת-מזל, לאה הייתה אדם שיצר את המזל שלו במאבק מתמיד לשיפור ולהתקדמות.

אם רחל היא צדיק, לאה היא בעל תשובה.

כעת נבין היטב את התיאור שנותנת התורה ללאה (הובא קודם במקור 4): "ועיני לאה רכות". וכל אחד תמה עד לב השמים: האם ראוי לכתוב דבר כזה?! האם התורה, שלא מדברת בגנות בהמה טמאה, צריכה לספר לכל יהודי עד סוף כל הדורות שלאה הייתה לא יפה?⁵

אמנם המילים הספורות הללו נושאות את כל סוד העוצמה של לאה:

³ ראו גם גיטין נח על היופי של רבי ישמעאל, בתו ובנו. וכן לקו"ש ח"ט/83 על "שאין האישה אלא ליופי".

⁴ מובא בספרים ש"רחל" בגימטריא "ויהי אור".

⁵ במיוחד שהעיניים הם לא עוד אבר. כדברי הגמרא: "כלה שעיניה יפות אין כל גופה צריך בדיקה".

בבא בתרא שם: ועיני לאה רכות - מאי רכות? אילימא רכות ממש, אפשר בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב... בגנות צדיקים דבר הכתוב?! ... אלא שבח הוא לה: שהייתה שומעת בני אדם אומרים שני בנים לרבקה שתי בנות ללבן, גדולה לגדול וקטנה לקטן... והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה.

התיאור של "עיני לאה רכות", נועד לבטא כי לאה הייתה אדם שלוחם כדי לשפר את המזל שלו. היא לא הייתה אדם שמקבל את המצב ואומר זה המזל שלי! אלא יודעת שהקב"ה אוהב את המתקנים ואת המשנים, ולכן הייתה לוחמת כדי להחליף את הגורל שלה.

כעת אפשר להבין את ה'ויכוח' בין יעקב לקב"ה: יעקב רצה את רחל, כי הוא רצה אישה מושלמת וילדים מושלמים! אולם ה' רוצה משהו אחר: אישה נאבקת וילדים המתקנים את עצמם.

הקב"ה לא ברא עולם של יפים, אלא עולם של אמיצים. עולם שבו האדם נולד בעייתי, חסר שלימות ופועל לאט לאט להשיג הישגים טובים יותר.

הבה נעבור כעת אל הדור הבא ונראה את הילדים שצמחו מרחל ולאה. רחל ילדה שני ילדים מושלמים כמותה, בגשמיות וברוחניות. יוסף, שהיה יפה תואר ויפה מראה בגשמיות, וגם ברוחניות הוא "יוסף הצדיק". יותר מזה מובא על אחיו בנימין, שהוא אחד מהאנשים השלמים ביותר בהיסטוריה, כמו שנאמר בגמרא (בבא בתרא יז,א) שהוא אחד מארבעה ש"מתו בעטיו של נחש". היינו שלא היו צריכים למות מצד מעשיהם ומתו רק בגלל שנגזרה מיתה בעולם⁶.

והילדים של לאה, לעומת זאת? אוהו, כאן יש את כל סוגי החולשות האנושיות. ראובן הכעסן, שמעון ולוי כלי חמס מכורתיהם, ויהודה ותמר. אולם, מצד שני, הילדים של לאה היו אלו שהביאו לעולם את התשובה. הם אלו שהבינו לראשונה כי הקב"ה לא מחפש מושלמים, הוא מחפש מתקנים. ולכן היה להם את האומץ לקום מן העפר.

כדי לחדד את הדברים, הבה נזכיר את סוף הסיפור של יהודה ותמר. נמצא שם את אחד המשפטים הכי מרשימים בתנ"ך אודות כוח התשובה.

קרה מה שקרה בין יהודה לתמר והיא הרתה. הביאו אותה למשפט בפני יהודה, שהיה הדמות החשובה שם והוא גזר עליה מוות בשריפה. אך תמר לא רצתה להלבין את פניו ולא גילתה לאף אחד ממי היא מעוברת. היא מכרה את הבית, נפרדה מהחברים והתכוננה ללכת בשקט מהעולם.

בבוקר של השריפה, "והנה היא מוצאת", כאשר כבר באו לקחת אותה לכיכר העיר, היא שלחה ליהודה את השקית עם העירבון שהשאיר אצלה וציפתה לראות כיצד יגיב. יהודה קיבל את החומר ומן הסתם נהיה לו שחור בעיניים, אך למעשה עמדו בפניו שתי אפשרויות: הוא היה יכול להיכנס למיטה, לכסות את הראש בשמיכה ולחכות שהשעות הבאות יעברו. בעוד שעה-שעתיים, תמר תעלה על המוקד ותיקח איתה השמימה את הסוד הנורא.

אך יהודה בחר לעשות משהו אחר לחלוטין, להיות "מענטש". הוא יצא החוצה וזעק שתי מילים: "צדקה ממני". א. היא צודקת. ב. מה שיותר מרשים: הוא לקח אחריות ואמר "ממני", כפירוש רש"י שם: אני אשם במה שקרה משום שלא נתתי לה את שלה בני ולכן נאלצה לעשות מה שעשתה.

מאיפה הכוח הבלתי נתפס הזה? מאיפה האומץ להודות בטעות אחרי שהוא עצמו דן אותה לשריפה?

זה החינוך שהוא קיבל מאימא שלו: כישלון הוא לא הסוף, כישלון הוא ההתחלה. ה' נותן לאנשים חולשות, כי הוא אוהב את התיקון שלהן. לכן הכישלון הוא ההזדמנות לתת לקב"ה נחת רוח מסוג חדש לחלוטין, שהוא אינו זוכה לו בעולמם של צדיקים.

⁶ ראו בלקו"ש חל"ה/ה' 153 הע' 38 וברשימות כ עמודים 9-128, שבפרטיות, בנימין הוא הצדיק המושלם, ואילו יוסף הוא גם בעל תשובה, בחינת "יוסף ה' לי בן אחר".

תורת מנחם תשיט א/4: נאמר 'ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה', והענין בזה: ענין ה'תואר' הוא יופי האברים שהם מכוונים זה לזה, ולמעלה הוא ענין השלמות בקיום רמ"ח מצוות עשה שהם כנגד רמ"ח אברים. וענין ה'מראה' הוא יופי הפנים השייך לבחינת המוחין כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו המקבלים חיותם ע"י הילוך הדם בשס"ה גידים, וברוחניות הוא שלמות בקיום שס"ה לא תעשה.

ליקוטי שיחות חל"ה/3-152: דרכי עבודת ה' נחלקות בכללות לשתי דרכים: צדיקים ובעלי תשובה. וזהו החילוק בין עבודת בני לאה ובני רחל... עשרת השבטים שהשתתפו במכירת יוסף, אינם בדרגה דיוסף ובנימין שהיו צדיקים מעיקרא, אבל עניינם של בני לאה הוא עבודת התשובה, כמובא במדרש שראובן הוא 'פתח בתשובה תחילה'.

ויש לומר שיסוד החילוק בין השבטים הוא באימהות, דרחל מורה על עבודת הצדיקים, יפת תואר ויפת מראה בלי מום, ולאה מורה על עבודת התשובה, שזהו ענין הבכיה דלאה, ועיני לאה רכות. וזהו שנאמר ביעקב 'ויאהב את רחל' כי מצד יעקב העיקר הוא עבודת הצדיקים, בתחום הקדושה עצמה.

הצדיק רבי נפתלי מרופשיץ ישב עם חסידיו וסיפר על הייחוס המפואר ממנו בא. הוא תיאר את אביו, סבו ואבי סבו, שהיו חסידים דגולים עד תקופת הבעל שם טוב. הוא סיים ש"נדמה לו שאין עוד משפחה מיוחסת כיום כמו המשפחה שלו". קם יהודי פשוט ואמר: "רבי, אני מיוחס ממך!. אני בא ממשפחה שאף אחד אינו מניח בה תפילין ואני היחיד שקם בבוקר ומקיים רצון ה'... נהנה הצדיק מדבריו והסכים עמו (סיפורי חסידים זוין עמוד 171).

ד. בחייה, לאה הייתה אדם שנאבק על כל הישג ומוציא את הכוחות כדי לקבל אהבה. אולם בסופו של דבר, לאה הפכה להיות הדבר האמיתי. כאשר עושים סיכום על ההישגים של רחל ולאה, הרי הם שלא בערך. לאה ילדה את מחצית השבטים וזרעה הצמיח את הכהונה והלווייה (לוי), את משה ואהרן, את המלוכה (יהודה), את משיח צדקנו (דוד) ואת התורה (יששכר).

החיים שלה לא היו "נוחים", אבל בהחלט "משתלמים".

ואולי אפשר להוסיף בדרך אפשר נקודה אחרונה, היוצאת מתוך היסוד הזה של הרבי: המילים האחרונות של יעקב אביו בעולם הן בקשתו להיקבר במערת המכפלה, ושם הוא מדגיש (כמובא לעיל מקור 2): 'שמה קברו את אברהם ושרה, שמה קברו את יצחק ורבקה ושמה קברתי את לאה!'.⁷

פתאום הוא מזכיר את לאה ומבקש להיקבר על ידה. האישה שהיתה "שנואה", שבכל לידה הביעה תחנונים: "עתה יאהבני אישי", "עתה ילוח אישי אלי", "עתה יזבלני אישי" - הנה בסוף חייו, יעקב מבקש להיטמן דווקא על ידה.

אולי אפשר לומר כי בסוף ימיו, יעקב הבין את התרומה המשמעותית של לאה לחייו (ולכנסת ישראל בכלל). הוא הביט מסביב וראה איך "מיטתו שלימה", איך כל הילדים נמצאים סביב המיטה שלו, יראים ושלמים, והבין פתאום את המתנה שהעניקה לאה לעם ישראל: את סוד הנצחיות. לאה מלמדת אותנו, שהקב"ה לא מחפש שלמות, הוא מחפש חוסר שלמות.⁷

מה זה אומר בתכל"ס? לפעמים יהודי חושב לעצמו, מה אני יכול לתת לקב"ה? הרי קיום התורה והמצוות שלי מושג בצער, מתוך מאבק פנימי ונצחונות חלקיים, ומה הערך של כל העבודה שלי?

חיי לאה מלמדים אותנו, שהקב"ה מחשב את הדברים אחרת. הוא לא משלם על תוצאות מושלמות, אלא על מאמצים עילאיים.

⁷ **וארט נפלא:** מובא במדרש על הנאמר במעשה בראשית: "את כל אשר עשה והנה טוב מאוד - טוב זה יצר טוב, טוב מאוד זה יצר הרע". מבארים בזה, שיצר טוב מסתפק ב"טוב", משום שהוא מבין שאי אפשר יותר מזה. יצר הרע דורש "טוב מאוד!", שלמות, כי זאת תפיסה שאינה יכולה לעמוד במבחן העולם הזה.

לסיום, אפשר לספר כמה סיפורים, ומהם: א. הסיפור המפורסם ש(היה במציאות או רק משל היה...) על התמונה והציור, שהציור נמכר במחיר כפול ומכופל בגלל המאמץ שהושקע בו.

ב. פעם ראה רבנו הזקן את האדמו"ר האמצעי שהוא מתענה. האמצעי הסביר שהוא עורך "תענית חלום", משום שחלם דבר משונה. הוא עומד על שפת הנהר ורואה את המגיד ממעזריטש עובר את הנהר על גבי לוח עץ, אך הלוח מעט מתנדנד לאורך השייט. אחר כך רבנו עבר את הנהר על גבי הלוח והשייט עבר חלק לחלוטין.

ענה לו רבינו הזקן כי אכן בעניין מסוים יש לו זכות גדולה מרבו, המגיד. **שכן המגיד עשה חסידים והוא עשה בעלי תשובה.**